

BILINEÁRNÍ FORMY:

- NAHLÉDNĚTE JINÉ NEŽ LINEÁRNÍ OBJEKTY A UKÁŽTE SI SOUVISLOSTI S JIŽ PROBRANÝMI PUNY

- NECHŤ V JE VEKTOROVÝ PRŮSTOR NAD TĚLESEM $\mathbb{T}$

- BILINEÁRNÍ FORMA JE ZOBRAZENÍ $b: V \times V \rightarrow \mathbb{T}$, KTERÉ JE LINEÁRNÍ V OBOH SLOŽKÁCH

- NEBOU $\forall u, v, w \in V, \forall \alpha, \beta \in \mathbb{T}$ PLATÍ:

$$b(\alpha u + \beta v, w) = \alpha b(u, w) + \beta b(v, w),$$

$$b(w, \alpha u + \beta v) = \alpha b(w, u) + \beta b(w, v).$$

- BILINEÁRNÍ FORMA JE SYMETRICKÁ, POKUD $b(u, v) = b(v, u)$ PRO KAŽDÉ $u, v \in V$

$\Rightarrow b(u, 0) = 0 = b(0, v)$
PRO $\forall v \in V$

PŘÍKLADY BILINEÁRNÍCH FURN:

1) KAŽDÝ REÁLNÝ SKALÁRNÍ SOUČIN NA PRŮSTORU V
- SOUPOBĚHNÍ SKALÁRNÍ SOUČIN BILINEÁRNÍ FURN **NĚMÍ**

2) ZOBRAZENÍ $b: \mathbb{R}^m \times \mathbb{R}^m \rightarrow \mathbb{R}$ DÁMĚ PŘEDPISEN

NĚMÍ LINEÁRNÍ VE 2. SLOŽCE

$$b(x, y) = x^T A y, \text{ KUDĚ } A \in \mathbb{R}^{m \times m}$$

- PRO $m=1$ DOPADÁME $b(x, y) = a x y$ PRO $a \in \mathbb{R}$

3) ZOBRAZENÍ $b: \mathbb{R}^2 \times \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ DÁMĚ PŘEDPISEN

$$b(x, y) = x_1 y_1 + 4 x_1 y_2 + 4 x_2 y_1 + 70 x_2 y_2 \text{ PRO } x = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \end{pmatrix}, y = \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}$$

- BILINEÁRNÍ FURN JE SYMETRICKÁ BILINEÁRNÍ FORMA
DÁMĚ SE VÝSUDĚT MATICOVĚ

- FURNÍVNĚ: JE-LI $b: V \times V \rightarrow \mathbb{T}$ BILINEÁRNÍ FURN A $B = \{w_1, \dots, w_m\}$

BÁZE V , PAK PRO VEKTORY $x = \sum_{i=1}^m x_i w_i, y = \sum_{j=1}^m y_j w_j$ PLATÍ

$$b(x, y) = b\left(\sum_{i=1}^m x_i w_i, \sum_{j=1}^m y_j w_j\right) = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^m x_i y_j b(w_i, w_j)$$

LINEARITA

$\Rightarrow$ K URČENÍ b STAČÍ ZNÁT ZOBRAZENÍ DVOJIC BÁZICKÝCH VEKTORŮ

- MATICI b VZHLAEDEN K B JE MATICE $A \in \mathbb{T}^{m \times m}$ DÁMĚ PŘEDPISEN

$$A_{ij} = b(w_i, w_j)$$

- **VĚTA 13.1** (MATICOVÉ VYJÁDRĚNÍ BILINEÁRNÍ (H FURNY): (2)
 JE-LI B BÁŽÍ V A b JE BILINEÁRNÍ FURNY NA V , PAK
 A JE MATICÍ b VZHLÉDEM K $B \Leftrightarrow \forall u, v \in V: b(u, v) = [u]_B^T A [v]_B$

- OK:

- OZNAČME $x := [u]_B, \gamma := [v]_B, B = \{w_1, \dots, w_m\}$

i) $\Rightarrow$: JE-LI A MATICÍ FURNY b , PAK

$$b(u, v) = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^m x_i \gamma_j \underbrace{b(w_i, w_j)}_{= A_{ij}} = \underline{x^T A \gamma}$$

LINEARITA MATICOVÉ NÁSOBENÍ

ii) $\Leftarrow$: DOSAZENÍM $u := w_i, v := w_j$ $\exists b(u, v) = [u]_B^T A [v]_B$

$$\text{DOSTANEME } b(w_i, w_j) = \underbrace{[w_i]_B^T}_{= e_i^T} A \underbrace{[w_j]_B}_{= e_j} = \underline{A_{ij}} \quad \square$$

- **DŮLEŽITÁ 13.2:**

JE-LI $B = \{w_1, \dots, w_m\}$ BÁŽÍ NA V NAD $\mathbb{T}$ A $A \in \mathbb{T}^{m \times m}$, PAK
 EXISTUJE JEDINÁ BILINEÁRNÍ FURNY $b: V \times V \rightarrow \mathbb{T}$ TAKOVÁ,
 ŽE $b(w_i, w_j) = A_{ij}$ PRO KAŽDÉ $i, j = 1, \dots, m$.

- OK:

1) EXISTENCE: STAČÍ UVĚŘIT, ŽE $b: V \times V \rightarrow \mathbb{T}$ DANÉ PŘEUPISEM

$$b(u, v) = [u]_B^T A [v]_B$$

VYHODNĚ UVEDENÍ BILINEÁRNÍ FURNY
 $\hookrightarrow \text{ANO, } u \mapsto [u]_B$ JE TOTIŽ LINEÁRNÍ

2) JEDINÁLNOST:

PODLE **VĚTY 13.1** KAŽDÁ TAKOVÁ BILINEÁRNÍ FURNY SPLŇUJE

$$b(u, v) = [u]_B^T A [v]_B \text{ A JE TUDY JEDINÁLNĚ URČENA} \quad \square$$

- PRO PEVNOU BÁŽÍ B TUDY PÁNE BIDEKLI NĚŽÍ BILINEÁRNÍ
 FURNY $b: V \times V \rightarrow \mathbb{T}$ A MATICE $A \in \mathbb{T}^{m \times m}$

- ŽELNÁ SE O IZOMORFISMUS

$\hookrightarrow$ UJÁŠÍME-LI PŘIROZENĚ SOUČTY A NÁSOBK
 BILINEÁRNÍCH FURNY TAKO NA PROSTORU $\mathcal{F}$

-> E-21 $V = \mathbb{T}^n$, PAK SE BILINEÁRNÍ FORMA DÁ VYJÁDŘIT VE 3
SPECIÁLNÍM TVARU

ÚVĚLEDEK 13.3:

KAŽDÁ BILINEÁRNÍ FORMA b NA $\mathbb{T}^m$ SE DÁ VYJÁDŘIT VE

TVARU $b(x, y) = x^T A y$, KDE $A \in \mathbb{T}^{m \times m}$

↳ BEZ SUŘADNIC

-DK:

- STAČÍ VŽÍT A TAKU MATICI b VZHLÉDEK KE KANONICKÉ BÁŽI

↳ POTOM $b(x, y) = [x]_{KAN}^T A [y]_{KAN} = x^T A y$ ☒

- NÁSLEDUJÍCÍ VÝSLEDEK ŘÍKÁ, ŽAK SE ZMĚNÍ MATICE BILINEÁRNÍ
FORMY, POKUD ZMĚNÍME BÁŽI

VĚTA 13.4 (MATICE BILINEÁRNÍ FORMY PŘI ZMĚNĚ BÁŽE):

NECHŤ JE b BILINEÁRNÍ FORMA NA V A BUĎ A MATICE b
VŮČI BÁŽI B . BUĎ B' JINOU BÁŽÍ V A $S = {}_B[id]_{B'}$

PAK $S^T A S$ JE MATICÍ b VZHLÉDEK K B' .

↓
MATICE PŘECHODU
OD B' K B

-DK:

- BUĎ $u, v \in V$

- PAK $b(u, v) = [u]_B^T A [v]_B = ({}_B[id]_{B'}^T \cdot [u]_{B'})^T \cdot A$

↑
PŘECHOD NEBI SUŘADNICENÍ

VĚTA 13.1

$({}_B[id]_{B'}^T [u]_{B'})^T A [v]_B = [u]_{B'}^T S^T A S [v]_{B'}$

↓
 $S = {}_B[id]_{B'}$

- PODLE VĚTY 13.1 JE TAK $S^T A S$ MATICÍ b VŮČI B' ☒

⇒ RŮZNÉ BÁŽE DÁVají RŮZNÉ MATICOVÉ REPREZENTACE b

- CHCEME MATICI b NEJEDNODUŠŠÍ (DIAGONÁLNÍ)

- VE ZBYTKU PŘEUMÁŠKÝ SE ZAPĚŘÍME NA SPECIÁLNĚŠÍ ZOBRAZENÍ

KVAADRATICKÉ FURMY:

- NECHŤ V JE VEKTOROVÝ PROSTOR NAD TĚLESEM $\mathbb{T}$

- ZOBRAZENÍ $f: V \rightarrow \mathbb{T}$ JE KVAADRATICKOU FURMOU, POKUD $\exists$ SYMETRICKÁ BILINEÁRNÍ FURMA b TAKOVÁ, ŽE $\forall u, v \in V: f(u) = b(u, u)$
- PAK ŘÍKÁME, ŽE b **INDUKUJE** f

$\Rightarrow f(0) = 0$

PŘÍKLADY KVAADRATICKÝCH FURM:

1) ZOBRAZENÍ $f: \mathbb{R}^m \rightarrow \mathbb{R}$ DANÉ PŘEDPÍSEM $f(x) = x^T A x$ PRO

$A \in \mathbb{R}^{m \times m}$

- NEBOU $f(x) = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^m A_{ij} x_i x_j$

- PRO $m=1$ USTÁVÁME $f(x) = a x^2$ PRO $a \in \mathbb{R}$ (PARABOLA)

2) ZOBRAZENÍ $f: \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ DANÉ PŘEDPÍSEM

$f(x) = x_1^2 + 8 x_1 x_2 + 10 x_2^2$ JE KVAADRATICKÁ FURMA

INDUKOVANÁ SYMETRICKOU BILINEÁRNÍ FURMOU

$b(x, y) = x_1 y_1 + 4 x_1 y_2 + 4 x_2 y_1 + 10 x_2 y_2$ PRO $x = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \end{pmatrix}, y = \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}$

- PROČ UVAŽUJEME JEJ SYMETRICKÉ BILINEÁRNÍ FURMY?

- "SYMETRIČALÉ" - INDUKUJÍ b KVAADRATICKOU FURMU f , PAK

SYMETRICKÁ $b_S(u, v) := \frac{1}{2} (b(u, v) + b(v, u))$ TAKY INDUKUJE f

- POKUD DVĚJEN $\mathbb{T}$ NEMÁ CHARAKTERISTIKU 2!
- NAPŘ. $f(u) = u_1 u_2$ NAD $\mathbb{Z}_2$ NENÍ KVAADRATICKOU FURMOU STYSL $\frac{1}{2}$ NEUÁVÁ

- PROTOŽE JE KAŽDÁ KVAADRATICKÁ FURMA INDUKOVANÁ

BILINEÁRNÍ FURMOU, USTÁVÁME ANALOGIE PŘEVEŠLÝCH VÝSLEDKŮ

MAJÍ KVAADRATICKÉ FURMY f VZHLÉDEM K BÁZI B JE

MAJÍ LISOVULNÉ SYMETRICKÉ BILINEÁRNÍ FURMY INDUKOVANÉ f

- $f(u) = [u]_B^T A [u]_B$, KDE A JE MAJÍ f VZHLÉDEM K B

$A \quad u \in V$

- KAŽDÁ KVAADRATICKÁ FURMA f NAD $\mathbb{T}^m$ SE DÁ VYJÁDRIT VE

TVARU $f(x) = x^T A x$ PRO NĚKOU SYMETRICKOU $A \in \mathbb{T}^{m \times m}$

- matice A v úči jiné bázi B je S^TAS , kde

$S := [v_i]_B$, a odpovídá stejné bilineární formě

žáku A

- Protože A je indukovaná symetrickou bilineární formou, je její matice symetrická a nad $\mathbb{R}^m$ ji lze diagonalizovat

VĚTA 13.5 (SYLVESTERŮV ZÁKON SETRVAČNOSTI):

Je-li $f(x) = x^T Ax$ kvadratickou formou na $\mathbb{R}^m$, pak

existuje báze, vůči níž má A diagonální matici s prvky

$-1, 0, 1$. navíc je tato matice A na pořadí prvků jednoduše

→ tzv. **polární báze** → existuje i pro prostory nad uspořádaným tělesem charakteristiky $\neq 2$

- matičklad matice $\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}$ formou nad

$\mathbb{Z}_2$ nelze diagonalizovat

⇒ "klasifikace" kvadratických forem v $\mathbb{R}^2$ (viz prezentace)